

Wójcik, Zbigniew

"Narysy z Istorii Przyrodoznawstwa i Techniki", 8, Kyjew 1971, 1972 :
[recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 18/4, 755-756

1973

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z C Z A S O P I S M

„NARYSY Z ISTORII PRYRODOZNAWSTWA I TECHNIKY”. Kyjew. „Naukowa Dumka”, 8°. Roczniki 1971 i 1972.

„Narysy z istorii pryrodoznawstwa i techniki” (Szkice z Historii Przyrodoznawstwa i Techniki) wydaje Oddział Historii Przyrodoznawstwa i Techniki Instytutu Historii Akademii Nauk Ukrainińskiej SSR w Kijowie. Czasopismo zaopatrzone jest w podtytuł „Respublikanskyj miżwidomczyj zbirnyk” co dokładniej określa, że jest ono tematycznie wielodyscyplinarne, poświęcone przede wszystkim problematyce USRR. Wydawane jest ono w języku ukraińskim w stosunkowo niskim nakładzie 1000 egzemplarzy. Czytane jest chętnie w ZSRR przez pracowników naukowych znających język ukraiński.

Materiał zamieszczony w „Narysach” przedstawiany jest w zasadzie w dwóch rozdziałach: Historia przyrodoznawstwa (tu także matematyka i fizyka) oraz historia techniki (tu także geologia). Ponadto prawie w każdym numerze znajduje się kronika życia naukowego, niekiedy zaś rozdział poświęcony pamięci zmarłych uczonych. Niezależnie od podstawowych działów wprowadzane są tytuły rozdziałów o charakterze okolicznościowym, jak np. *Na 100-lecie urodzin W. I. Lenina* (nr 13).

Kilka zdań o artykułach zamieszczanych w stałych działach czasopisma:

Zeszyt 13: Przyrodoznawstwo: fizyka — 1, matematyka — 3, radiofizyka — 1, rolnictwo — 1; Technika: metalurgia — 1, budowa maszyn — 1, geologia — 1.

Zeszyt 14: Przyrodoznawstwo: fizyka z matematyką — 1, fizyka — 5, matematyka — 1, chemia — 2; Technika: geologia — 3, budowa maszyn — 1, technika lotnicza — 1, przemysł cegielniany — 1.

Zeszyt 15: Przyrodoznawstwo: matematyka — 3, geofizyka — 1, fizyka — 3, chemia — 1, mechanika — 1; Technika: przemysł ciężki — 1, detale maszyn — 1, geologia — 1, przemysł papierniczy — 1, przemysł szklany — 1, budowa maszyn — 1.

Zeszyt 17:¹ Przyrodoznawstwo: fizyka matematyczna — 1, matematyka — 4, fizyka — 1; Technika: przemysł chemiczny i wiertniczy — 1, przemysł maszyn węglowych — 1, geologia — 1, budowa maszyn — 1, technika lotnicza — 1, metalurgia — 1.

Ponadto w zeszycie 13, w związku z rocznicą 100-lecia urodzin Lenina, zamieszczono m.in. artykuły omawiające rozwój fizyki, matematyki, przemysłu węglowego oraz szereg aspektów metodologii nauk przyrodniczych i techniki. Dział kroniki jest na ogół ubogi. W ostatnim z zeszytów znajduje się np. sprawozdanie z XIII Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Moskwie w 1971 r.

Większość artykułów omawia zagadnienia rozwoju nauki i techniki na Ukrainie. Niektóre z nich dotyczą XVIII i XIX w., znaczna część jednak poświęcona jest rozwojowi nauki w radzieckiej Ukrainie, a w tym także działalności wybitnych współczesnych uczonych, których „szkoły” mają istotne znaczenie dla rozwoju nauki. Są również opracowania wykraczające poza tę problematykę regionalną. Przykładem tu może być praca I. I. Markusza *Powstanie petersburskiej szkoły matematycznej fizyki W. A. Stiektowa* (nr 17) oraz B. G. Tiszczonki *Historia metalurgii na łamach polskiego czasopisma „Kwartalnik Historii Nauki i Techniki”* (Przegląd).

Już z tego można się przekonać, że omawiane czasopismo zbliżone jest do wydawanych w Moskwie „Woprosów Istorii Jestiestwoznaniija i Tiechniki”, czy

¹ Już po napisaniu tej notatki otrzymałem nr 16 czasopisma, złożony głównie z artykułów poświęconych dziejom matematyki, fizyki oraz historii techniki.

ukazującego się w Rydze periodyku „Iz Istorii Jestiestwoznaniia i Tiechniki Pri-baltiki”. Zasadniczą cechą tych czasopism jest zawężenie tematów do zagadnień rozwoju nauk matematyczno-fizycznych i przyrodniczych oraz zagadnień techniki. Ostatnia grupa problemów nawiązuje niekiedy do problemów historii gospodarczej (rozwój różnych gałęzi przemysłu), bądź nawet historii kultury materialnej.

Nie trzeba dodawać, że „Narysy”, właściwie w Polsce bardzo mało znane, są czasopismem ważnym. Dla polskich historyków nauki i techniki mają one m. in. i dlatego duże znaczenie, że polska myśl naukowa przyczyniła się poważnie do poznania terytorium Ukrainy oraz rozwoju różnych gałęzi wiedzy o tym kraju. Uczelnie Kijowa, Odessy i Charkowa stanowiły miejsce studiów młodzieży polskiej i pracy wielu wybitnych uczonych polskich. Zresztą Polacy, obywatele radzieckiej Ukrainy, dziś również mają istotny wkład w rozwój nauki i techniki ZSRR.

Jest więc zozumiałe, że w „Narysach” znajdujemy wiele poloników. Zwłaszcza jest ich sporo w artykułach J. O. Anisimowa, historyka geologii dobrze znanego w Polsce². W swoich pracach wysoko ocenił on wkład Stanisława Kontkiewicza, Marcina Szymanowskiego i Aleksandra Michalskiego w poznanie złóż rud żelaznych Krzywego Rogu.

Wreszcie w zakresie poloników specjalny charakter ma wymieniony już artykuł W. G. Tiszczewki, stanowiący bardzo gruntowną analizę problematyki metalurgicznej, dokumentowany 8 artykułami z „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki” z lat 1959—1968. Autor dokładnie przeanalizował opracowanie J. Piaskowskiego, R. Pleinera, M. Radwana, H. Madurowicz-Urbańskiej, M. Lorii i B. Boniego, dotyczące historii metalurgii w Polsce i innych krajach.

„Narysy” są dobrą wizytówką pracy Oddziału Historii Przyrodznawstwa i Techniki Instytutu Historii AN USRR. W omawianych numerach wprawdzie nie ma artykułów z zakresu biologii, ale i ten kierunek stanowi również przedmiot studiów na Ukrainie. Z autopsji wiem również, że pracownicy tego Oddziału reprezentują bardzo wysoki poziom naukowy (historycy techniki, aczkolwiek młodzi, mają za sobą nawet poważną praktykę produkcyjną, tak jak Tiszczewko). Sądzę więc, że współpraca między historykami nauki i techniki Polski i Ukrainy powinna być znacznie rozszerzona.

Zbigniew Wójcik

„INDIAN JOURNAL OF THE HISTORY OF MEDICINE”. Madras. The Indian Association of the History of Medicine. 8o. Roczniki 15: 1970 i 16: 1971.

Czasopismo to zostało założone w 1956 r. staraniem Hinduskiego Towarzystwa Historii Medycyny, prowadzącego swoją działalność od 1947 r. Jest ono pierwszym tego rodzaju czasopismem w Indiach. Ukazuje się dwa razy rocznie, w czerwcu i grudniu w języku angielskim, w formie broszur objętości ok. 26 stron. Okładkę zeszytów zdobi emblemat przedstawiający bliźnięta Aswins — hinduskich bogów uzdrowiaczy; wokół rysunku biegnie napis: *Indian Association*

² Jurii Anisimow, kierownik Oddziału Historii Przyrodznawstwa i Techniki (mieszczonego się w Kijowie przy ul. Borowskiego 22), drukował szereg artykułów w Polsce. Między innymi w 1964 r. w „Kwartalniku Historii Nauki i Techniki” zamieścił pracę pt. *Geolog Aleksander Michalski (1855—1904)*. Ponadto w tomie 82 „Monografii z Dziejów Nauki i Techniki” z 1972 r. pt. *Historia kontaktów polsko-rosyjskich w dziedzinie geologii i geografii* zamieścił inne studium A. O. Michalskiej i *izuczenie kriworoskiego żelaznorudnego bassejna*. Brał on także udział w obradującym w Polsce w 1969 r. polsko-radzieckim sympozjum historyków geologii i geografii.